

TALLINNA ÜLIKOOL
Terviseteaduste ja Spordi instituut
Sporditeooria õppetool

Risto Jamnes

**Vabatahtliku tegevuse ja sellesse suhtumise võrdlev analüüs Paide
linna ja Järvamaa alevikukoolide (Koeru Keskkool, Aravete
Keskkool) põhjal**

BAKALAUREUSETÖÖ

Juhendaja:
Kalju Paju

TALLINN 2008

SISSEJUHATUS	4
2. KIRJANDUSE ÜLEVAADE	5
2.1 Vabatahtlikkuse mõisted	5
2.2 Vabatahtlikkuse olemus	7
2.3 Vabatahtlik tegevus ja vabatahtlikud Eestis	8
3. TÖÖ VABATAHTLIKEGA	12
3.1 Kaasamine	12
3.2 Juhtimine ja motiveerimine	13
4. VABATAHTLIKU TEGEVUSE ARENDAMINE	14
4.1 Arengukava 2007-2010	14
5. HINNANG VABATAHTLIKU TEGEVUSE OLUKORRALE	16
6. UURIMUSE ÜLESANDED JA METOODIKAD	18
6.1 Uurimuse ülesanded	18
6.2 Uurimuse meetodikad	19
6.3 Anketeerimine	19
7. UURIMUSE TULEMUSED	20
7.1 Informeeritus vabatahtlikest ja infoallikad	20
7.2 Soov tegutseda vabatahtlikuna	20
7.3 Perekonna/sõprusringi osavõtt vabatahtlikust tegevusest	21
7.4 Arusaam vabatahtlikuse mõistest	21
7.5 Vabatahtlikkuse ajakohasus	22
7.6 Vabatahtliku tegevuse ajakohasuse põhjendus	22
7.7 Tuleviku arengust vabatahtlike töös	23
7.8 Vabatahtliku tegevuse kogemus koolis ja kaasalöödud ürituste pingerida	23
7.9 Vabatahtliku tegevuse kogemus väljaspool kooli ja kaasalöödud ürituste pingerida	24
7.10 Tunnustus vabatahtliku töö eest	24

7.11 Vabatahtliku töö eest tasusaamise soovi määratlus	25
7.12 Soov teha vabatahtlikku tööd oma kodukandis	25
8. UURIMUSE ANALÜÜS	26
KOKKUVÕTE JA JÄRELDUSED	35
KASUTATUD KIRJANDUS	38
LISAD 1	39
SUMMARY	42

SISSEJUHATUS

Eesti rahvuse ja riigi kujunemisel on kodanikualgatusel olnud otsustav osatähtsus. Rahva omaalgatuse teke XIX sajandi teise poole seltsiliikumise näol ja selle jätkuv hoogustumine ning laienemine tegi võimalikuks eestlaskonna rahvuslike eesmärkide saavutamise, kindlustas ühtekuuluvustunnet ning sai oluliseks kogu ühiskonnaelu suunamisel. Eestlastele omane austus hariduse vastu juurdus haridusseltside traditsioonis; ühistegelikes ettevõtmistes liitus majanduslik huvi vastastikuse abivalmidusega; meie professionaalse kultuuri hälliks olid laulu- ja mänguseltsid. Olulisim on, et omaalgatuslike organisatsioonide võrgustiku näol löid eestlased endale võimalused osaleda omavalitsuste kaudu avalike asjade korraldamisel. Inimeste koostöötahe tegi võimalikuks Eesti riikluse rajamise ja selle taastamise pärast okupatsioone. Kodanikeühendused on praegugi vajalikud selleks, et kindlustada demokraatlike protsesside jätkumist Eestis. Vabatahtlik tegevus suurendab sotsiaalset sidusust ja kaasatust, soodustab kodanikuaktiivsust, aitab inimestel omandada uusi teadmisi ja oskusi.

Teema on väga aktuaalne ja bakalaureuse töös antakse lühiülevaade vabatahtlikkusega seotud mõistetest ja olemusest. Vaadeldakse vabatahtlike tegevusest Eestis ja arengusuundadest järgnevat aastate jooksul. Tuuakse välja vabatahtlike kaasamise, juhtimise ja motiveerimise põhiprintsiibid. Samuti antakse hinnang hetke olukorrale Eestis ning viiakse läbi uurimus, milles selgitatakse välja alevikukooli ja linnakooli õpilaste meelestatus ja osavõtt vabatahtlikus tegevuses. **Töö hüpoteesiks püstitati väide, et alevikulapsed suhtuvad vabatahtlikku töösse positiivsemalt ja ka osalevad selles rohkem kui linnalapsed.** Töö hüpotees põhineb Järvamaal spordijuhi ja ühe suurima eestvedaja Leonhard Soomi väitel.

Eestikeelset kirjandust õnnestus teema kohta leida vähe. Kolmandik kasutatud kirjandusest on inglise keelne. Suureks abiks on olnud Esimene Eesti Vabatahtlike Foorum, milles ma osalesin. Palju informatsiooni on saadud ka Vabatahtliku Tegevuse Arenduskeskusest Tartus, mille völnet liige olen.

Käesoleva töö kirjutamisel olid suureks toeks juhendaja Kalju Paju kogemused antud valdkonnas, mis aitasid teha järeldusi ja analüüse. Tema nõuanded ja arusaamad on

mõjutanud töö autori arusaamist vabatahtlikust tegevusest ning aidanud jõuda probleemide lahenduseni.

2. KIRJANDUSE ÜLEVAADE

Ettevõtted, organisatsioonid ja muud institutsioonid tegutsevad vastavalt oma eesmärgile kolmes eri sektoris: riiklik sektor, äri (majandus) sektor ja kolmas sektor ehk avalik sektor. Theodor Levitt on andnud kolmanda sektori kohta väga hea määratluse – kolmandasse sektorisse kuuluvad väga erinevad organisatsioonid, mis tegelevad asjadega, mida valitsus või ärimaailm ei tee üldse, teevad halvasti või ebapiisavalt. Kolmandat sektorit iseloomustavad sellised märksõnad nagu vabatahtlikkus, mittetulunduslikkus, heategevuslikkus, õlatunne ja seotus teiste sektoritega [5 lk 48].

Vabatahtlikkusest rääkides tulevad esile ka järgmised mõisted: vabatahtlik, vabatahtlik tegevus, omaalgatuslik vabatahtlik tegevus, organisatsioonide korraldatud vabatahtlik tegevus, ühekordne ja regulaarne vabatahtlik tegevus, vabatahtlik teenistus, vabatahtlik töö.

2.1 VABATAHTLIKKUSE MÕISTED

Vabatahtlik tegevus on oma aja, energia või oskuste pakkumine vabast tahtest ja tasu saamata. Vabatahtlikud aitavad teisi või tegutsevad peamiselt avalikes huvides ja ühiskonna heaks. Oma pereliikmete abistamist ei loeta vabatahtlikuks tegevuseks.[10 lk 4]

Vabatahtlik tegevus jaguneb omaalgatuslikuks ning organisatsioonide juhitud vabatahtlikuks tegevuseks. Omaalgatuslik vabatahtlik tegevus on vabatahtlikuna tegutsemine omal algatusel ja iseseisvalt. Organisatsioonide korraldatud vabatahtlik tegevus on vabatahtlikuna osalemine mõne organisatsiooni algatatud ja korraldatud tegevustes.[10 lk 4]

Vabatahtliku tegevust saab jagada ka ühekordseks ning regulaarseks vabatahtlikuks tegevuseks. Ühekordne vabatahtlik tegevus tähendab, et vabatahtlikud abistavad konkreetse tegevuse, ürituse või projekti läbiviimisel või reageerivad väljakutsele. Regulaarne vabatahtlik tegevus tähendab, et vabatahtlikud tegutsevad regulaarselt pikema aja jooksul. Vabatahtlik on vabatahtlikus tegevuses osalev inimene. [10 lk 4]

Vabatahtlik teenistus on osa vabatahtlikust tegevusest, mida iseloomustavad kindel ajavahemik; selged eesmärgid, sisu, ülesanded, struktuur ja raamistik; kohane tugi ja juriidiline ning sotsiaalne kaitse [2 lk 8]

Erinevates riikides peetakse esmaoluliseks erinevaid tasandeid, kuid riike siduvaks vabatahtliku tegevuse tunnusjooneks võib pidada selle järjest suuremat tähtsustamist. Olulise tõuke vabatahtliku tegevuse esiletõusuks on andnud viimase kümnekonna aasta rahvusvahelised suunised ja ettevõtmised: Euroopa Parlamendi vabatahtliku tegevuse resolutsioon (1983) [6 lk 5] ja esmakordne rahvusvahelise vabatahtlike aasta tähistamine (2001) [15 www].

Tänapäeval on palju suurem inimeste osavõtt vabatahtlikust tegevusest erinevates valdkondades, kui mistahes perioodil varasemal ajal ja see näitab kasvutendentsi [9 lk 2] Põhilisteks vabatahtliku tegevuse valdkondadeks Euroopas on tervis ja sotsiaalhoolekanne, sport, laste- ja noorsootöö, religioon, kunst ja kultuur ning haridus [13 lk 16-17]. Enim tähelepanu pööratakse Euroopa tasandil noorte vabatahtliku tegevusele. Erinevatel andmetel tegutseb vabatahtlikena 1-6% 15-25-aastastest noortest [6 lk 4]

Rahvusvahelise vabatahtlike päeva kuulutas ÜRO Peaassamblee välja 1985 aastal. Vabatahtlike päeva eesmärk on juhtida tähelepanu vabatahtlike panusele ühiskonnas ning vabatahtliku töö olulisele rollile kodanikeühiskonna arengus. Samuti on see päev võimaluseks tunnustada kõiki vabatahtlikke. Igal aastal tähistavad vabatahtlikud üle kogu maailma rahvusvahelist vabatahtlike päeva heategevusaktioonidega, luuakse vabatahtlike organisatsioone ja koostöövõrgustikke, korraldatakse teavitussüritusi ja meediakampaaniaid. Eestis on varasematel aastatel vabatahtlike päeva tähistanud üksikud organisatsioonid, kes on eelkõige tunnustanud oma vabatahtlikke ning korraldanud neile tänuüritusi. Autasustatakse ka suurimaid annetajaid.

Näiteks aasta 2003 annetajaks Tartu linnas tunnistati Markko Märtini ja Michael Parki meeskond, kes on mitmel korral teinud märkimisväärseid annetusi Tartu noorteühendustele. Viimase annetuse eest soetati Tartu Noortekeskusele autosõidu simulaator.[14 www]

2.2 VABATAHTLIKKUSE OLEMUS

Kuigi vabatahtlik tegevus põhineb inimeste vabal tahtel ja omaalgatusel osalemaks kogukonna tegevuses ilma selle eest rahalist tasu saamata, nõuab selle tõhusam korraldamine nii vahendeid kui ametlikke poliitikaid ja riiklikke strateegiaid [3 lk 2]

Riigi seisukohalt on väga oluline, et tegevus paljudes eluvaldkondades, eelkõige sotsiaalsfääris, s.t. ka kultuuris ja spordis, oleks korraldatud inimeste vabal tahtel moodustatud ühenduste kaudu, sest ainult sel moel saab arvestada maksimaalselt enamike soove, aktiveerida inimesi ühiste eesmärkide ja tegevuse kaudu, anda paljudele juhtimiskogemusi ning tõsta igäühe vastutust. Arenenud riikide kogemuse põhjal võib väita, et vabatahtlikes ühendustes tehakse samade kulutustega ära suurem töö kui riiklikes institutsioonides, ehk teistpidi väites – sama töö tehakse väiksemate kulutustega. Põhjus on lihtne – vabatahtlikes ühendustes tegutsetakse huvist ning motivatsiooniks ei ole raha teenimine [1 lk 4]

Vabatahtlikku tegevuse eesmärgid on määratlenud 20 aastat tagasi Sõltumatu sektori (üle maailmne vabatahtlikke ühendav organisatsioon) esimene president Brian O`Connel järgnevalt [4 lk 10]:

- Teostada ja julgustada häid saavutusi
- Võimaldada inimestel realiseerida oma võimalusi
- Leevendada inimkannatusi
- Säilitada ja toetada demokraatlikku valitsust ja demokraatlikke institutsioone
- Muuta sootsiumid paremateks elupaikadeks
- Tuua sallivust, mõistmist ja rahu inimeste vahele
- Mälestada surnuid

Need tegevused on ajakohased ka tänapäeval. Seda loetelu võiks täiendada 2007-2010 aasta Vabatahtliku tegevuse arengukavas välja toodud punktidega [10 lk 10]. Vabatahtlik tegevus on väärtuslik ressurss ühiskonna sidususe loomisel. Üksikisiku või rühma vabatahtlik tegevus aitab:

- tugevdada ja säilitada kogukondlikkust, hoolivust ja omakasupüüdmatut teenimist;

- igal inimesel kogukonna liikmena kasutada oma õigust ja vastutust, ühtlasi kogu elu õppides ja arenedes, et täielikult oma võimeid rakendada
- leida inimesi ühendavaid huvisid, et võiksime elada koos elutervetes,
- säästvates kogukondades, otsida ühiselt uuenduslikke lahendusi ja üheskoos
- kujundada oma saatust.

Seega on vabatahtliku tegevuse soodustamine ning selles osalemine iga üksikisiku ning organisatsiooni panus ühiskonna tasakaalukasse toimimisse.

2.3 VABATAHTLIK TEGEVUS JA VABATAHTLIKUD EESTIS

Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsioon seab üheks kodanikuühenduste ja avaliku võimu koostegevuse peamiseks eesmärgiks vabatahtliku tegevuse kui kodanikuksolemise olulise tunnuse väärtustamise. Seetõttu toimus vastavalt Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsiooni elluviimiseks loodud tegevuskavale aastateks 2004-2006 rida vabatahtliku tegevuse soodustamiseks mõeldud samme, sealhulgas:

- vabatahtliku tegevuse õigusliku reguleerimise vajaduse ja võimaluse analüüsimine;
- vabatahtliku tegevuse parem kajastamine formaalhariduse õppekavas;
- koolide ja vabatahtlike keskuste koostöö soodustamine [8 lk 5]

Eestis puudub käesoleval hetkel süsteem, mis võimaldaks koguda adekvaatseid andmeid mittetulundussektori kohta. Mittetulundussektori panust võimaldavad hinnata vaid mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrist saadav teave organisatsioonide tegevusalade kohta nende asutamisel ning mittetulunduslike ühenduste üldist finantsseisu kajastavad raamatupidamise aruanded.[1 lk5-6]

Kolmandat sektorit puudutavat teavet haldavad Eesti Statistikaamet, kes peab kasumitaotluseta organisatsioonide vaatlust, Justiitsministeeriumi registrikeskus, kes haldab nimetatud mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrit ning Maksuamet, kellele laekuvad mittetulundusühingute ja sihtasutuste majandusaasta aruanded ning maksudeklaratsioonid. Mainitud allikad ei anna paraku ülevaadet mittetulundussektoris töötavate inimeste arvu kohta

ega ka vabatahtlike arvu ja panuse kohta. Igasugune tõsiseltvõetav teave puudub aga mitteformaalsete ühenduste, seltsingute, nende arvukuse ning panuse kohta.[1 lk5-6]

Poliitikauuringute Keskus PRAXIS on alustanud koostöös Eesti Statistikaametiga meetodika väljatöötamist kogumaks ühendustelt mitmekülgset statistilist teavet. Võttes arvesse nii Eesti vajadusi kui ka rahvusvahelist praktikat töötati projekti raames välja küsimustik mittetulundussektori kohta käiva statistilise teabe kogumiseks.

Välja saadeti 1456 küsimustikku kolme maakonna organisatsioonidele: Viljandi maakonnas ja Ida-Virumaa linnades tegutsevatele mittetulundusühingutele ja sihtasutustele ning Tallinnas spordi ja sotsiaalteenuste valdkonnas tegutsevatele mittetulundusühingutele ja sihtasutustele.

Järgnevalt mõnest küsimustiku alajaotusest, mis puudutasid vabatahtlike teemat. Eraldi informatsiooni küsiti organisatsiooni liikmete endi poolt tehtava vabatahtliku töö kohta ning väljastpoolt organisatsiooni kaasatud vabatahtlike kohta. Uuriti kaasatud vabatahtlike hariduslikku, soolist ja vanuselist koosseisu ning sotsiaalset staatust. Samuti küsiti organisatsiooni tegevusse kaasatud vabatahtlike keskmist arvu kuus ning ühe vabatahtliku panust kuus.

Kas Teie organisatsioonis tehakse vabatahtlikku tööd organisatsiooni liikmete endi poolt?

	jah	ei	vastamata	Kokku
Mittetulundusühing	85%	13%	2%	100%
Sihtasutus	31,6%	57,9%	10,5%	100%
Seltsing	88,9%	11,1%	-	100%
kokku	78,2%	18,7%	3,1%	100%

Enamikus vastanud organisatsioonides (78,2%, 230) teevad organisatsiooni liikmed vabatahtlikku tööd. Teatavat varieerumist võib täheldada mittetulundusühenduste ja sihtasutuste võrdluses. Kui 85% mittetulundusühendustes teevad organisatsiooni liikmed vabatahtlikku tööd, siis sihtasutuste puhul on vastav protsent madalam - 31,6%. Sihtasutuste hulgas olid ka riiklikud sihtasutused.[11 lk 2-3]

Kas Teie organisatsioon kaasab oma tegevusse vabatahtlikke väljapoolt oma organisatsiooni?

	jah	ei	vastamata	Kokku
Mittetulundusühing	38,1%	57,5%	4,5%	100%
Sihtasutus	26,3%	65,8%	7,9%	100%
Seltsing	22,2%	77,8%	-	100%
kokku	36,1%	59,2%	4,8%	100%

Võrreldes eelmise tabeliga ollakse vabatahtlikke väljapoolt organisatsiooni oma tegevusse kaasamisel mõneti tagasihoidlikumad. Seevastu väheneb mittetulundusühenduste ja sihtasutuste vaheline kontrast - 38,1% (94) mittetulundusühingutest ja 26,3% (10) sihtasutustest rakendab oma tegevusse vabatahtlikke väljapoolt oma organisatsiooni.

Milline on vabatahtlike arv võrreldes eelmise aastaga?

Sama	54%
Väiksem	15%
suurem	31%

Umbes pooltes organisatsioonides on vabatahtlike arv võrreldes möödunud aastaga samaks jäänud. Ülejäänud organisatsioonide puhul võib täheldada pigem vabatahtlike arvu kasvu kui kahanemist.

Teine huvitav uurimus viidi läbi 2005 aastal Eesti Humanitaarinstituudi poolt teemal „Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis: organiseerumise struktuur ja ressursid“. Ankeetküsitluse juhuvalimi alusel osales 606 organisatsiooni üle Eesti. Samas tehti intervjuud Maakondlike arenduskeskuste(MAK) nõustajatega, rühmintervjuud aktiivsete organisatsioonidega igas maakonnas. Eraldi vaadeldi vabatahtlikke kaasamist MTÜde ja SA puhul.

Kas kaasate vabatahtlikke?

Vabatahtlikku tööjõudu kaasab väljastpoolt organisatsioon pidevalt – 25%

Vabatahtlikke pole mitte kunagi oma tegevusse kaasanud – 37%

Vabatahtlikke üldse oma tegevusse kaasanud – 63% kõigist organisatsioonidest

Millistesse tegevustesse kaasate vabatahtlikke?

Kõige sagedamini kaasatakse vabatahtlikke organisatsiooni poolt korraldatud ürituste abipersonalina – 40% või ekspertidena – 20%

Üsna vähe kasutatakse vabatahtlikku tööjõudu organisatsiooni igapäevategevuste läbiviimisel – 8%

MTÜd on sihtasutustest mõnevõrra aktiivsemad vabatahtlike kaasajad – 61% MTÜd, 52% Sihtasutused.

Milline on vabatahtlike arv?

Vabatahtlike kaasamise ulatus on võrreldes eelmise aastaga jäänud samaks – 60% või kasvanud – 21%

Vabatahtlike osa organisatsiooni tegevuses on pigem vähenenud – 10%

Vabatahtlike kaasamine hoogustunud pigem sihtasutustest – 32% vs 19% MTÜdes

Uurimusest võib välja lugeda, et MTÜ ja SA kasutavad vabatahtlikke abi. Hetkel kasutatakse palju organisatsiooni siseselt vabatahtlike abi, kuid kui vabatahtlikke koondada ja teha nende leidmine lihtsamaks ka väljaspool organisatsiooni, siis tulevikus see kindlasti ka kasvab. Vabatahtlike kasutamine on stabiilne ja näitab kasvutendentsi.

3. TÖÖ VABATAHTLIKEGA

Vabatahtlike töö on äärmiselt vajalik ning väärrib kiitust ja tänu. Kahjuks saavad nad aga väga harva vajaliku tähelepanu osaliseks. Spordis on vabatahtlikele jäetud suur osa praktilisest tööst, mis on spordisüsteemi toimimiseks ja arendamiseks väga vajalik, kuid seda tööd tunnustatakse ebapiisavalt. Enamikes spordiorganisatsioonides ei sõltu edusammud niivõrd mõnest üksikust inimesest, kes tegeleb kõigi asjadega, kui võrd nende oskusest organiseerida, juhtida ja motiveerida teisi. Õpetajad, ametnikud, treenerid - kõik nad täidavad juhtimisrolli. Olles ise vabatahtlikud, on juhtidel vaja kaasata ka teisi inimesi sporditöele. Edu võtmeks on viis, kuidas nad suudavad kaasata, juhtida ja motiveerida vabatahtlikke abistajaid.

3.1 KAASAMINE

Inimesed teevad vabatahtlikku tööd väga erinevatel ja mitmesugustel põhjustel. Enne kui hakata vabatahtlikega koostööd tegema, peaks need põhjused välja uurima. Mõned inimesed tahavad rohkem suhelda ja olla kasulikud, teised tahavad leida uusi sõpru, tunda ennast vajalikuna ja olla hinnatud või lihtsalt aidata teisi inimesi. Kui suudetakse välja selgitada vabatahtlike individuaalsed vajadused ja huvid, võib neid vastavalt ka tasustada. Igat üksikut vabatahtlikku tuleb tunnustada ja kohelda vastavalt tema eripärale.

Enne, kui alustada vabatahtlike värbamist, tuleb teha kindlaks miks neid üldse vajatakse. Sport ja selle organiseerimine on muutunud professionaalsemaks ning erinevad tööloigis võib vaja minna ka vastavat erialast väljaõpet (näit kohtuniku töö, treeneri töö).

Tihti tuleb klubidel vajaliku tööjõu saamiseks vabatahtlikke koolitada, mis tähendab, et vabatahtlik tegutsemine nõuab ka teatud lisaenergiat õppimise näol.

Selleks, et leida vabatahtlikke, peab omama selget ettekujutust sellest, mida nad tegema hakkavad. Vabatahtlikesse ei tohi suhtuda kergekäeliselt. Nende töö peab olema ladusalt organiseeritud. Ei teie ega ka mitte nemad ei taha lihtsalt seista, oodates, et öeldakse mida teha järgmisena. Samal ajal ei taha enamus vabatahtlikke, et neile antaks liiga palju ning liiga raskeid ülesandeid, millega nad ei saaks tõenäoliselt hakkama. Kui määratleda selgelt see,

miks neid vajatakse ja seejärel paluda abi, on inimesed palju parema meelega nõus teid abistama. Ideaalseks variandiks oleks see, kui üks organisatsiooni liikmetest määratakse vabatahtlike tegevust koordineerima. Seda tööd ei tohi anda inimesele, kes on juba teiste ülesannetega liigselt koormatud, sest töö vabatahtlikega nõuab aega ja pühendumist.

3.2 JUHTIMINE JA MOTIVEERIMINE

Vabatahtlike töötajate motiveerimine on teatud määral erinev palgaliste töötajate motiveerimisest, kuna nad ei ole regulaarselt tasustatavad ja neil puudub leping. Sellest tulenevalt on vabatahtlike motiveerimine palgatöötajate motiveerimisest erinev. Äriorganisatsioonis stimuleeritakse töö eest põhiliselt materiaalselt, vabatahtlikes organisatsioonides stimuleeritakse vabatahtlikke enamasti normatiivselt (norm. tunnustus) ja afektiivselt (tinglikult, emotsionaalselt). Inimesed teevad vabatahtlikku tööd mitmesugustel põhjustel. Mõned inimesed soovivad abistada teisi inimesi või edendada talle huvipakkuvat eluvaldkonda. Võib olla ka perekonna seotus (eriti lastel).

Motivatsioon omab tähtsat rolli inimeste juhtimises, sõltumata sellest, kas nad on vabatahtlikud või palgalised töötajad. Ei ole kerge olla pidevalt entusiastlik ning sundida inimesi tagant. Kindlasti tuleb aga teada, mis on vabatahtlikele tähtis ning püüda kindlustada seda kasu, mida nad tahaksid saada oma osaluse eest. See on sobiva vaste leidmine inimeste vajadustele. Erilist tähelepanu tuleb pöörata nende ülesannete laadile, mida oodatakse vabatahtlikku tegevast, kuna rahulolu tööst saadakse tehes midagi sellist, mis on väljakutsuv ja vaeva väärt.

4. VABATAHTLIKU TEGEVUSE ARENDAMINE

4.1 ARENGUKAVA 2007-2010

Eelmise aasta alguses valmis esimene vabatahtliku tegevuse Arengukava Eestis, mille 2007. aastaks kavandatud tegevusi asub Siseministeeriumi lepingulise partnerina ellu viima Tartu Vabatahtlike Keskus (TVK). Vabatahtliku tegevuse arengukavas aastateks 2007-2010 on esmakordselt määratletud ühised arusaamad ning ettevõtmised vabatahtliku tegevuse toetamiseks ja arendamiseks Eestis.

2007. aastal oli kavas jätkata juba kahel aastal toimunud üleriigilise vabatahtlike tunnustamisürituse korraldamist, käivitada regulaarsete uuringute läbiviimine, koguda ja levitada häid näiteid, töötada välja ideekavand teavituskampaaniaks, arendada vabatahtliku tegevuse veebivärvavat, korraldada kooolitusi ning III vabatahtliku tegevuse foorum.

TVK juhatuse liige Tuulike Mändi hinnangul huvi ja teadlikkus vabatahtlikuna tegutsemise vastu TVK seitsmeaastase kogemuse põhjal on Eestis pidevalt kasvanud. Nii inimesed kui ka organisatsioonid vajavad järjest rohkem infot ja tuge, kuidas ühelt poolt leida endale sobiv vabatahtlikuna tegutsemise võimalus ning teisalt vabatahtlikke paremini kaasata.

Mänd leiab, et vabatahtliku tegevuse toetamiseks peavad erinevad Sektorid oma jõud ühendama, arengukava on esimene oluline samm. Kuid riigi tasandil on oluline mõista, millise panuse inimesed omaalgatuslikult ühiskonna arengusse annavad ja seda igati soodustada ja väärtustada.

Arengukava koostamise initsiatiiv tuli TVK-lt, dokument jõudis paberile tänu Siseministeeriumi toetusele ning kaheksa ministeeriumi, mitmete ühenduste ja vabatahtlike koostööle.

Vabatahtliku tegevuse arengukava elluviimise eest vastutab Siseministeerium, arengukava on osa ulatuslikumast kodanikualgatuse toetamise arengukavast (KATA).

2007. aasta tegevuste elluviimiseks on ette nähtud 265 000 krooni Siseministeeriumi eelarvest. 2008 aasta seisukohalt on ülimalt oluline mitmekordistada rahalisi vahendeid riigieelarvest, ilma selleta ei ole võimalik püstitatud eesmärged saavutada.

Tartu Vabatahtlike Keskus aitab kaasa vabatahtliku tegevuse levikule ja arengule Eestis. Ühingu eesmärk on propageerida vabatahtlikku tegevust, tõsta organisatsioonide suutlikkust vabatahtlikke kaasata ja juhtida ning luua vabatahtlikku tegevust toetav ja soodustav keskkond.

Nagu enamuses Euroopa riikides, nii ka Eestis langeb vabatahtlikule tegevusele osaks inimeste ja organisatsioonide järjest suurem huvi ja tugevam nõudlus, kuid rahalised ja eelarvevahendid ning infrastruktuuri areng ei pea sellega sammu ning tunnustus ei suurene vajalikul määral.

Paljud inimesed, kes oleksid valmis pühendama oma aega ja energiat teiste või ühiskonna heaks töötamiseks ilma materiaalsest tasu saamata, ei ole teadlikud erinevatest vabatahtliku tegevuse võimalustest. Samuti ei oska paljud organisatsioonid kaasata sobilikke vabatahtlikke neid huvitavatesse tegevustesse ja see võib põhjustada mõlema poole rahulolematust ning vastumeelsust vabatahtliku tegevuse vastu. Suuremad organisatsioonid jõuavad ise koondada endale vajalikul hulgal vabatahtlikke, kuid väiksematel organisatsioonidel käib see tihti üle jõu. Vahel jääb vabatahtlike abi kasutamata seetõttu, et kardetakse nendega värbamise ja juhtimisega seonduvaid kulutusi ja ei märgata, et vabatahtlike poolt tehtud töö ja osutatud teenused annavad organisatsiooniliste eesmärkide saavutamiseks arvestatava lisaväärtuse või märkimisväärse kokkuhoiu. Seetõttu jääb Eestis vabatahtlike näol kasutamata ühiskonnale ülimalt oluline sotsiaalmajanduslik ressurss.

5. HINNANG VABATAHTLIKU TEGEVUSE OLUKORRALE

Inimesed soovivad vabatahtlikena tegutseda. Paljud inimesed juba tegutsesid vabatahtlikena, olles aktiivsed ja entusiastlikud. Olemas on potentsiaal vabatahtliku tegevuse edasiseks laienemiseks. Vabatahtlik tegevus pakub mitmekesiseid võimalusi ja on avatud kõigile. Organisatsioonid soovivad vabatahtlikke kaasata. Ühendused on valmis vabatahtlikke kaasama ning nende teadlikkus ja suutlikkus on viimaste aastate jooksul palju kasvanud.

Samas saab negatiivse poole peal välja tuua, et vabatahtliku tegevuse alane teadlikkus on madal. Paljud inimesed pole vabatahtlikust tegevusest midagi kuulnud või neil puudub arusaam, millega tegemist. Sellele aitab kaasa mõiste ebaselgus. Vahel suhtutakse vabatahtlikku tegevusse skeptiliselt või isegi negatiivselt. Infosüsteemid on kesised, liiga vähe korraldatakse teabepäevi, massimeedia ei kajasta eriti vabatahtliku tegevuse võimalusi. Potentsiaalsed vabatahtlikud on vähe informeeritud, võimalike vabatahtlike ning abivajajate vahel puudub side.

Organisatsioonid küll soovivad kaasata ja juhtida vabatahtlikke, kuid ei oska. Organisatsioonid ei oska oma soove vabatahtlike võimalustega kokku sobitada, oma tegemistest lihtsalt ja arusaadavalt rääkida ega vabatahtlikele tegevusi välja pakkuda. Ei teata, kust ja kuidas vabatahtlikke leida. Ühendustes ollakse tööga üle koormatud ning puuduvad ressursid vabatahtlike kaasamiseks ja motiveerimiseks, seetõttu kardetakse vabatahtlike kaasamisega seotud kulutusi ega osata väärtustada vabatahtlike tegevusest saadavat kasu. Vabatahtlikke kaasatakse kaootiliselt.

Peab mainima, et riigi arengu- ja heaolutase soosib vabatahtliku tegevuse arengut. Väikeriigile omane ühtekuuluvustunne edendab ühiskonnakasulikku tegevust ning hoiakud ja väärtused on ühiskonnas paranemas. Kuigi erinevused tulevad välja maapiirkonna ja linnapiirkonna vahel, on mõlema piirkonna suunad meelestatud positiivselt. Inimesed otsivad materiaalse kindlustatuse ja heaolu kõrval midagi sügavamat ja tähenduslikku oma elus ning vabatahtlik tegevus pakub selleks võimalusi. Vabatahtlikku tegevust on asunud toetama ja edendama. Vabatahtlikku tegevust edendavad organisatsioonid on tegusad ja entusiastlikud

ning laiapõhjalise lähenemisega, eksperdid omavad arvestatavat kogemuste pagasit. Tartu Vabatahtlike Keskus tegutseb hoogsalt.

Vabatahtlikke on vähe ja häid vabatahtlikke on raske leida. Formaalne vabatahtlik tegevus on puudulik ja lünklik. Vabatahtlikud vajavad tugevat eestvedamist, nende initsiatiivsus ja vastutus on madalad. Abivajajad jäävad tihti vabatahtlikest geograafiliselt liiga kaugemale. Samuti koolides ei kasvatata õpilasi vabatahtlikkust väärtustama. Õpilased ei saa piisavalt infot ega oskusi, õpetajatel puuduvad kogemused ja aeg. Just õpetajate ülekoormus ei lase neil tegeleda ka koolivälise tegevusega. Koolis on suur inimhulga potentsiaal, mis oskusliku kaasamise läbi toodaks palju vabatahtlikke ning just noorema generatsiooni seas. Ühe võimalusena on vabatahtliku tegevuse lisamine koolide õppekavadesse. Õpetajatele tuleb teha vabatahtlikkuse teemalisi koolitusi ja õppepäevi. Seniseid kogemusi saab jagada näiteks voldiku väljaandmisega.

Loomulikult on tähtis kaasata ka teisi sihtgruppe.. Vabatahtlikku tegevust saab laiendada ja edendada seni kaasamata ressursi arvelt – pensionärid, fanaatikud, kodused emad, ajutiselt töötud jt. Inimestele tuleb tegevusi pakkuda vastavalt nende kompetentsile, perede hulgas tasub väärtustada vabatahtlikku tegevust kui üht vaba aja veetmise võimalust.

Tähtis on vabatahtliku tegevuse alase teadlikkuse suurenemine. Teadlikkuse tõstmiseks tuleb teadvustada vabatahtliku tegevuse, eriti formaalse vabatahtliku tegevuse vajalikkust ja väärtust ning selle kohta informatsiooni levitada. Vabatahtliku tegevuse suurüritused võiksid toimuda regulaarselt ja järjepidevalt. Ajakirjandus kajastab vabatahtlikku tegevust üha rohkem.

Vabatahtliku tegevuse negatiivse arengu ohud võib tuua välja kahel erineval tasandil – riiklik ja kohalik tasand. Riiklikult esinevad ebasoodsad arengud ühiskonnas. Arengud ja muutused on liiga kiired. Levib individualistlik maailmavaade. Poliitiline olukord on ebastabiilne, erakonnad vahetuvad kiiresti ja igal uuel erakonnal on omad prioriteedid. Vabatahtliku tegevuse edendamiseks puudub poliitiline tahe. Kohalikul tasandil on toetus ebaühtlane ja tuntakse puudust tugiteenustest (näiteks vabatahtlike keskused). Avaliku huvi teostamine rajatakse ainult vabatahtlikule tegevusele. Piiriülene liikumine on raskendatud. [7 lk 1-2]

6. UURIMUSE ÜLESANDED JA METOODIKA

6.1 UURIMUSE ÜLESANDED

Uurimuse eesmärgiks oli anda ülevaade uuritud õpilaste osavõtust ja suhtumisest vabatahtlikkusse töösse ja võrrelda linna ja aleviku koole. Töö hüpoteesiks püstitati väide, et aleviku lapsed suhtuvad vabatahtlikku töösse positiivsemalt ja ka osalevad sellel rohkem kui linnalapsed. Oletuse põhjuseks oli arvamus, et alevikulapsed on kollektiivsemad, avatumad ja vähem võõrandunud kui linnalapsed.

Eesmärgist tulenevalt seati ülesandeks välja selgitada ja võrrelda linna ja maalapse:

- teadmisi vabatahtliku tegevuse kohta ja peamisi infoallikaid
- soovi töötada vabatahtlikuna
- perekonna/sõprusringi osavõttu vabatahtlikust tööst
- vabatahtliku tegevuse olemusest arusaamist
- hinnangut vabatahtliku tegevuse ajakohasusele
- vabatahtliku tegevuse tulevikusuundi
- vabatahtlikust tegevusest osavõttu koolisisesele ja tegevuse valdkondi
- vabatahtlikust tegevusest osavõttu kooliväliselt ja tegevuse valdkondi
- hinnangut vabatahtliku tegevuse tunnustamise kohta
- tasu soovi vabatahtliku tegevuse eest
- valdkondi, kus soovitakse osaleda oma kodukandis vabatahtlikuna

6.2 UURIMUSE METOODIKA

Uurimuse andmekogumiseks viidi läbi ankeetküsitlus Järvamaal, Aravete Keskkooli, Koeru Keskkooli ja Paide Ühisgümnaasiumi õpilaste seas. Ankeedid (vt lisa 1) koostati uurimuse läbiviija poolt. Anketeeriti 200 õpilast. Õpilased osalesid anketeerimises juhuvalikuliselt.

200 õpilasele välja saadetud ankeedist tagastati 200. Kõik ankeedid olid kasutamiskõlblikud.

Küsitletud õpilastest 111 olid tütarlapsed ja 89 noormehed, vanuses 16-18 aastat. Aravete Keskkoolis anketeeriti 51 õpilast, Koeru Keskkoolis 49 õpilast ja Paide Ühisgümnaasiumis 100 õpilast. Õpilased osalesid anketeerimises juhuvalikuliselt.

Ankeet õpilastele koosnes 14 põhiküsimusest, mis olid struktureeritud etteantud vastustega. Lisaks oli üks avatud küsimus. Ankeedile tuli lisada taustaandmed õpilase vanuse, õppeasutuse, soo ja ankeedile vastamise aja kohta.

Anketeerimine õpilaste seas viidi läbi ajavahemikul 9. aprill – 16. aprill 2007.a. Ankeedid väljastati õpilastele eelpool nimetatud gümnaasiumide õppealajuhatajate poolt, kes olid autori poolt eelnevalt instrueeritud.

Ankeetküsitlusevastuste analüüs põhineb statistiliselt mitteparameetrilisel meetodil ehk risttabelil ning lähtuvalt selles peegelduvatest sagedusjaotustest. Andmete töötlemiseks ning tabelite ja jooniste tegemiseks kasutati arvutiprogrammi MS Word ja MS Excel.

7. UURIMUSE TULEMUSED

7.1 INFORMEERITUS VABATAHTLIKKUSEST JA INFOALLIKAD

Kõige rohkem esines vastuste seas vastusevarianti „3”, TV/raadio/ajakirjandus, mida pidas peamiseks infoallikaks linnakooli õpilastest 66% ja alevikukooli õpilastest 68% (vt tabel 1).

Tabel 1

	n=100	n=100
	Linnakool	Alevikukool
Vanematelt	31%	7%
Sõpradelt/tuttavatelt	52%	24%
TV/raadio/ajakirjandus	66%	68%
Kool	34%	57%
Pole kuulnud	18%	8%
internet	30%	38%

* Märkus – saadud protsentuaalne tulemus on suurem kui 100% kuna tegemist oli valikvastustega ning vastata võis mitmele sobivale vastusevariandile

7.2 SOOV TEGUTSEDA VABATAHTLIKUNA

Vabatahtlikuna tegutsemise soovist oli esindatud nii linnakooli kui ka alevikukoolide õpilased peaaegu võrdselt, vastavalt 57% ja 56% (vt tabel 2)

Tabel 2

	Linnakool	Alevikukool
Jah	57%	56%
Ei	43%	44%

7.3 PEREKONNA/SÕPRURINGI OSAVÕTT VABATAHTLIKUST TEGEVUSEST

Vabatahtlikuna tegutsemisest perekonna/sõprusringis vastasid õpilased rohkem eitavalt alevikukoolis, (68%) kui linnakoolis (54%). Jaatava vastuse andsid alevikukooli õpilased 32% ja linnakooli õpilased 46% (vt tabel 3)

Tabel 3

	Linnakool	Alevikukool
Jah	46%	32%
ei	54%	68%

7.4 ARUSAAM VABATAHTLIKKUSE MÕISTEST

Enim vastanutest arvas, et vabatahtlik tegevus on ennekõike tegevus, millest on kasu nii tegijale kui sellele, kelle heaks tegutsetakse. Alevikukoolis arvasid vastanutest selliselt 81%, linnakoolis 63% (vt tabel 4)

Tabel 4

	Linnakool	Alevikukool
Omakasupüüdmatu heategevus – filantroopia	46%	29%
Tegevus, millest on kasu nii tegijale, kui sellele, kelle heaks tegutsetakse	63%	81%
Tegevus, millest on kasu rohkem tegijale endale	-	-

* Märkus – saadud protsentuaalne tulemus on suurem kui 100% kuna tegemist oli valikvastustega ning vastata võis mitmele sobivale vastusevariandile

7.5 VABATAHTLIKKUSE AJAKOHASUS

Alevikukooli õpilased olid veendunud, et vabatahtlik tegevus on tänapäeval ajakohane (93%).

Ka linnakoolis oli märgatavas ülekaalus sama seisukoht (80%) (vt tabel 5)

Tabel 5

	Linnakool	Alevikukool
Jah	80%	93%
ei	20%	7%

7.6 VABATAHTLIKU TEGEVUSE AJAKOHASUSE PÕHJENDUS

Lisaks ajakohasusele tuli ka põhjendada, miks on niimoodi vastatud. Rohkem arvati, et vabatahtlik tegevus liidab inimesi, võimaldab leida uusi sõpru ning on inimesi ja valdkondi, mis vajavad kaasinimeste abi (vt tabel 6)

Tabel 6

	Linnakool	Alevikukool
Kõigi vajalike tööde jaoks ei jätku riigil raha	41%	26%
Vabatahtlik tegevus arendab selles osalejaid	52%	48%
Paljud vabatahtlikud tegevused on tegijale põnevad	29%	51%
Vabatahtlik tegevus liidab inimesi, võimaldab leida uusi sõpru	63%	87%
On inimesi ja valdkondi, mis vajavad kaasinimeste abi	52%	70%
Vabatahtliku töö eest tasutakse põnevate asjadega (reisid, peod jne)	24%	30%
Vabatahtlik töö tõstab eneseteadvust ja annab tunnustust	19%	38%
Saab teistele head teha	30%	33%
Vabatahtlik tegevus ei ole ajakohane, kuna tasu eest tehtud töö tulemused on paremad	12%	6%
Ei ole ajakohane, kuna tänapäeva inimesed on enesekesksed	11%	9%
Ei ole ajakohane, kuna inimestevahelised suhted on konkureerivad ja võistluslikud	8%	7%

* Märkus – saadud protsentuaalne tulemus on suurem kui 100% kuna tegemist oli valikvastustega ning vastata võis mitmele sobivale vastusevariandile

7.7 TULEVIKU ARENGUST VABATAHTLIKE TÖÖS

Tõdeti, et vabatahtlikku tööd peaks tegema tulevikuks rohkem nii linnakoolis, (80%) kui ka alevikukoolis (87%) (vt tabel 7)

Tabel 7

	Linnakool	Alevikukool
Jah	80%	87%
Ei	20%	13%

7.8 VABATAHTLIKU TEGEVUSE KOGEMUS KOOLIS JA KAASALÖÖDUD ÜRITUSTE PINGERIDA

Vabatahtlikuna mõnel üritusel osalenud oli linnakoolis peaaegu pooleks mitte osalejatega (56%). Alevikukoolis oli osalenuid mõnevõrra rohkem (84%) (vt tabel 8)

Enam oli võetud osa koolisiseselt vabatahtlikuna spordivõistlustel (47% ja 41%) ja kultuuriüritustel (36% ja 41%) (vt tabel 9).

Tabel 8

	Linnakool	Alevikukool
Jah	56%	84%
Ei	44%	16%

Tabel 9

	Linnakool	Alevikukool
Kultuuriüritus	36%	41%
Reklaamikampaania	6%	6%
Keskkonna üritus	14%	17%
Spordivõistlus	47%	41%
Talgutöö	16%	12%
Midagi muud	3%	7%

* Märkus – saadud protsentuaalne tulemus on suurem kui 100% kuna tegemist oli valikvastustega ning vastata võis mitmele sobivale vastusevariandile

7.9 VABATAHTLIKU TEGEVUSE KOGEMUS VÄLJASPOOL KOOLI JA KAASALÖÖDUD ÜRITUSTE PINGERIDA

Vabatahtlikuna mõnel üritusel väljaspool kooli osalenuid (48%) oli linnakoolis samuti peaaegu pooleks mitte osalejatega (52%). Alevikukoolis oli osalenuid mõnevõrra rohkem (61%) (vt tabel 10)

Tabel 10

	Linnakool	Alevikukool
Jah	48%	61%
Ei	52%	39%

Tabel 11

	Linnakool	Alevikukool
Kultuuriüritus	26%	19%
Reklaamikampania	4%	1%
Keskkonna üritus	10%	14%
Sportivõistlus	23%	24%
Talgutöö	10%	16%
Midagi muud	1%	2%

* Märkus – saadud protsentuaalne tulemus on suurem kui 100% kuna tegemist oli valikvastustega ning vastata võis mitmele sobivale vastusevariandile

7.10 TUNNUSTUS VABATAHTLIKU TÖÖ EEST

Vastanutest arvas, et neid tunnustas piisavalt linnakooli õpilaste seast 54% ja alevikukoolis 64% (vt tabel 12)

Tabel 12

	n=108	n=84
	Linnakool	Alevikukool
Jah	46%	71%
Ei	54%	29%

7.11 VABATAHTLIKU TÖÖ MOTIIVID

Vabatahtliku tööd teha ahvatles alevikukoolis kõige rohkem võimalus reisida (72%). Linnakoolis oli suurimaks motiveerijaks uute tutvuste saamine (52%) (vt tabel 13)

Tabel 13

	Linnakool	Alevikukool
Vabaaja veetmise võimalus	32%	26%
Soodustus/piletid mõnele üritusele (võistlus, teater, kino)	31%	39%
Reisimise võimalus	40%	72%
Ürituste meened	34%	14%
Koolitus	14%	28%
Arenguvõimalus	30%	38%
Tutvused	52%	39%
Meelespidamine tähtpäeval(sünnipäevakaart, väike jõulukink)	11%	5%
Avalik tänu organisatsioonis, kui ka väljaspool	16%	22%
Ei soovi mingit tasu	8%	8%

* Märkus – saadud protsentuaalne tulemus on suurem kui 100% kuna tegemist oli valikvastustega ning vastata võis mitmele sobivale vastusevariandile

7.12 SOOV TEHA VABATAHTLIKKU TÖÖD OMA KODUKANDIS

Soovist teha vabatahtlikku tööd oma kodukandis, tulid valdkondadest enam välja nii linna kui alevikukoolis kultuur (vastavalt 51% ja 40%) ja sport (vastavalt 42% ja 43%) (vt tabel 14)

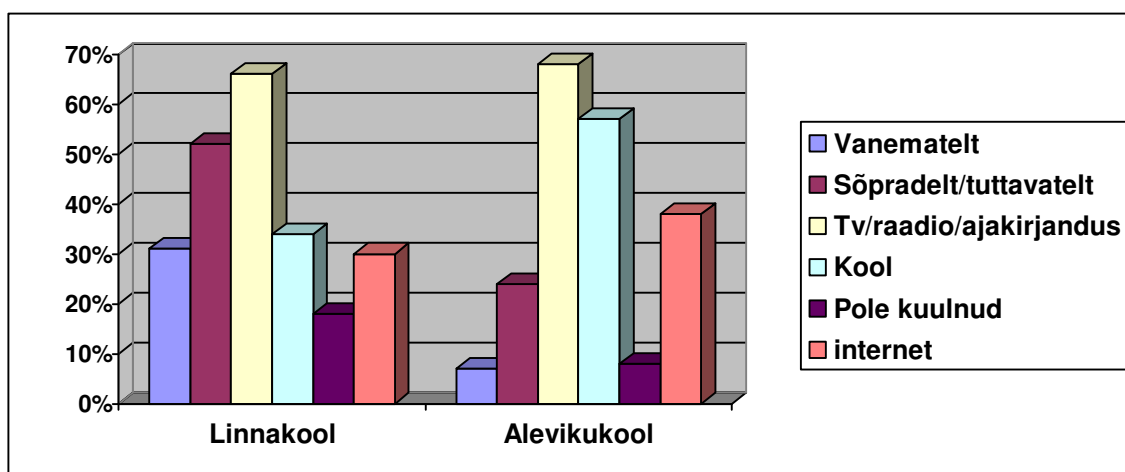
Tabel 14

	Linnakool	Alevikukool
Kultuur	51%	40%
Keskkond	30%	32%
Sport	42%	43%
Sotsiaalvaldkond (nõrgemate abistamine)	18%	24%
Teiste õpetamine (koolitus)	16%	22%

* Märkus – saadud protsentuaalne tulemus on suurem kui 100% kuna tegemist oli valikvastustega ning vastata võis mitmele sobivale vastusevariandil

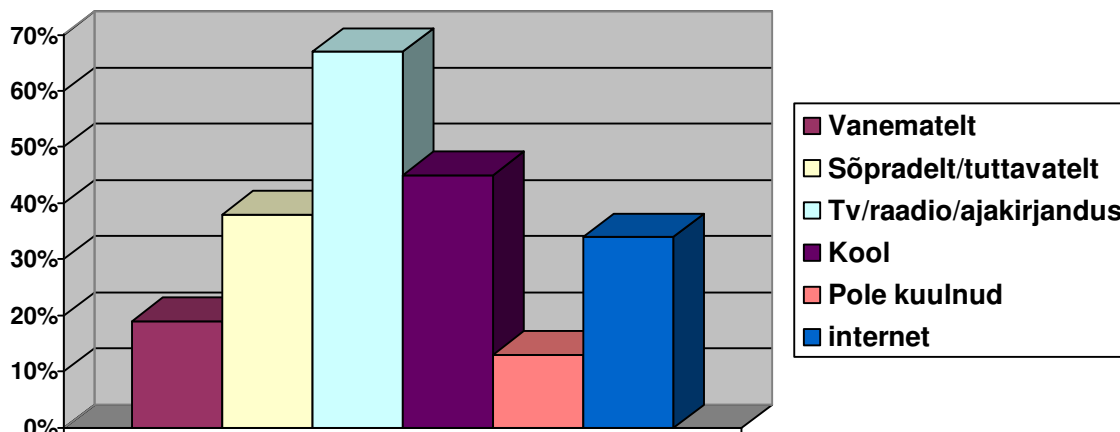
8. TULEMUSTE ANALÜÜS

Esimese küsimusega püüti välja selgitada peamised infoallikad, kust on saadud informatsiooni vabatahtliku tegevuse kohta, saadud vastustest nähtub, et nii linnakoolide kui ka alevikukoolide õpilased pidasid peamiseks informatsiooniallikaks massimeedia erinevaid kanaleid. Mitte midagi kuulnute arv on suhteliselt väike, linnakooli õpilaste puhul 18% ja alevikukooli õpilaste puhul 8%. Uurimusest tuli välja, et linnakooli õpilased on kuulnud vabatahtlikkuse kohta rohkem vanematelt kui alevikukooli õpilased ja vähem koolist (vt joonis 1)..

Joonis 1. Vabatahtlikkuse kohta saadud informatsiooni allikad linnakoolis ja alevikukoolis

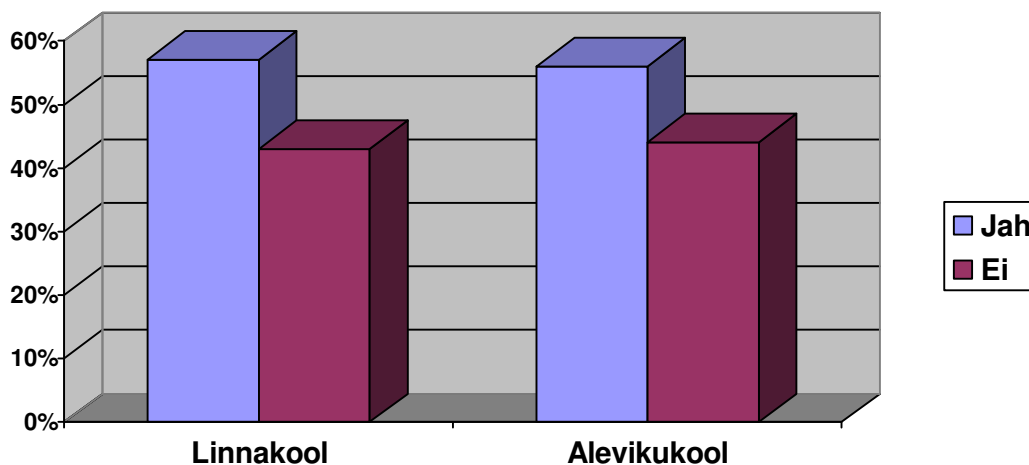
Kogu uuritud kontingendi osas suuri muudatusi järjestuses ei tule, suur osa on saanud oma informatsiooni massimeedia kanaleid pidi või kuulnud koolist, järgnevalt on saadud teavet sõpradelt tuttavatelt ja internetist, vähem vanematelt. 13% vastanutest polnud kuulnudki vabatahtlikust tööst (vt joonis 2).

Joonis 2. Informatsiooni allikad (kogu uuritud kontingent)

Seega on näha, et enim infot saadakse massimeedia kanaleid pidi ja koolist ning suheldes oma lähikonnaga.

Järgnevalt selgitati välja soov töötada vabatahtlikuna ja lasta õpilastel põhjendada oma otsust. Siin jaotusid vastused suhteliselt võrdselt. Linnakooli õpilastest avaldasid soovi teha vabatahtlikku tööd 57% ja alevikukooli õpilastest 56% (vt joonis 3).

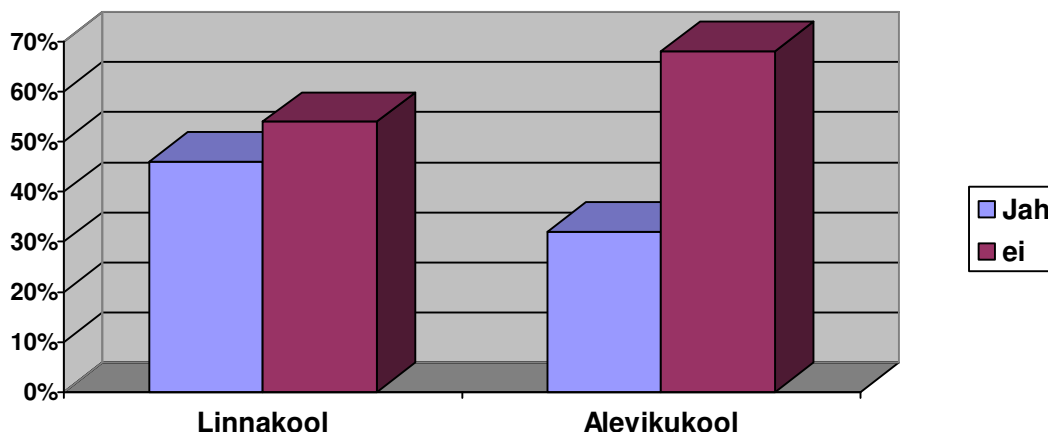

Joonis 3. soov osaleda vabatahtlikus töös

Põhjendusena toodi välja võimalusena aidata teisi inimesi ja läbi selle tekkivat heaolu tunnet, teistsugust ja arendavat kogemust. Mitte soovist osa võtta vabatahtlikust tööst põhjendati

asjaoludega, et aega pole selle jaoks ja et „kui raha ei saa siis on tegevus aja raiskamine”. Põhjendustes linnakooli ja alevikukooli vahel erinevusi välja ei tulnud.

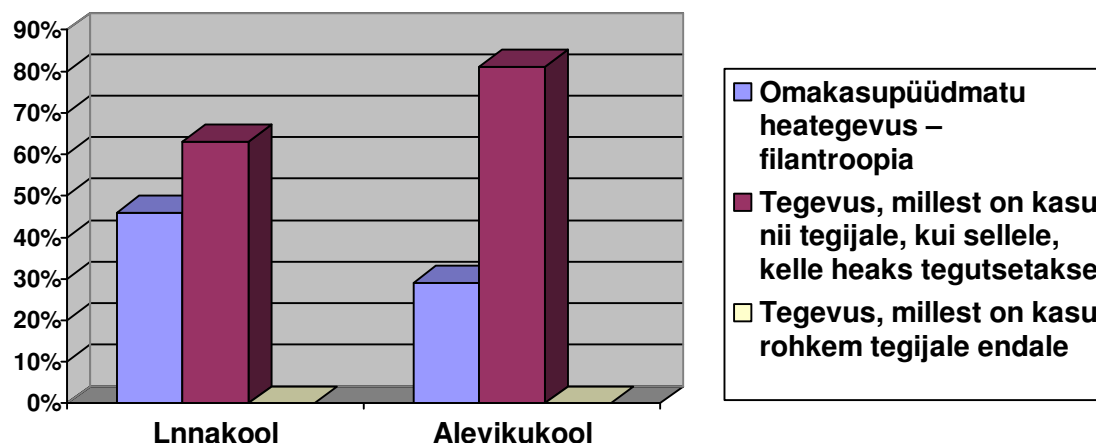
Kolmandana oli vaja küsimustikus välja tuua perekonna/sõprusringi osavõtt vabatahtlikust tööst ja valdkond. Kolmandik maakooli õpilastest vastas, et nende perekond või sõbrad on osalenud kuskil vabatahtlikuna. Linnakooli õpilastel jagunesid vastused suhteliselt võrdselt (vt joonis 4).

Joonis 4. Perekonna/sõprusringi osavõtt vabatahtlikust tegevusest

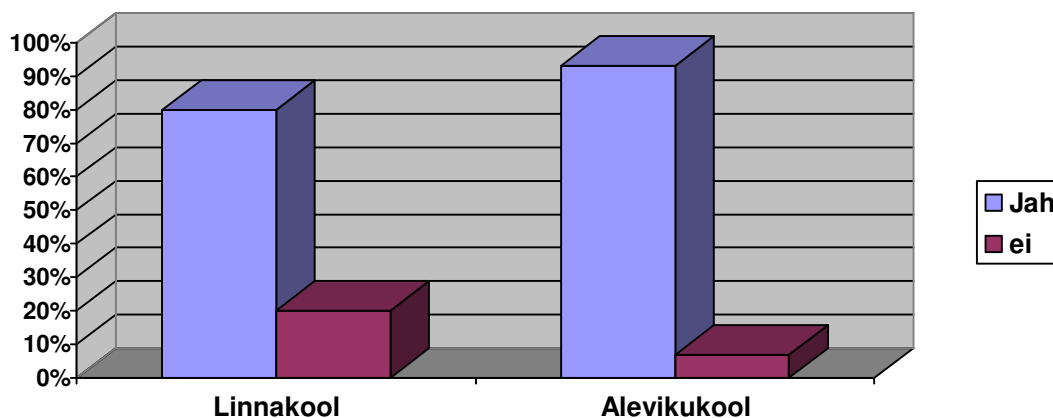
Enim nimetati valdkondadest keskkonda (kampaaniad ”teeääred puhtaks” ja „mets puhtaks” , puude istutamine). Nimetati ka abistamist loomavarjupaigas, punases ristis ja erinevate ürituste läbiviimisel.

Järgmiseks eesmärgiks oli välja selgitada õpilaste arusaam vabatahtliku töö olemusest. Enim vastanutest arvas, et vabatahtlik tegevus on ennekõike tegevus, millest on kasu nii tegijale kui sellele, kelle heaks tegutsetakse. Alevikukoolis arvasid vastanutest selliselt 81%, linnakoolis 63%. Tegevuse, millest on kasu rohkem tegijale endale, kasuks ei arvanud keegi (vt joonis 5).

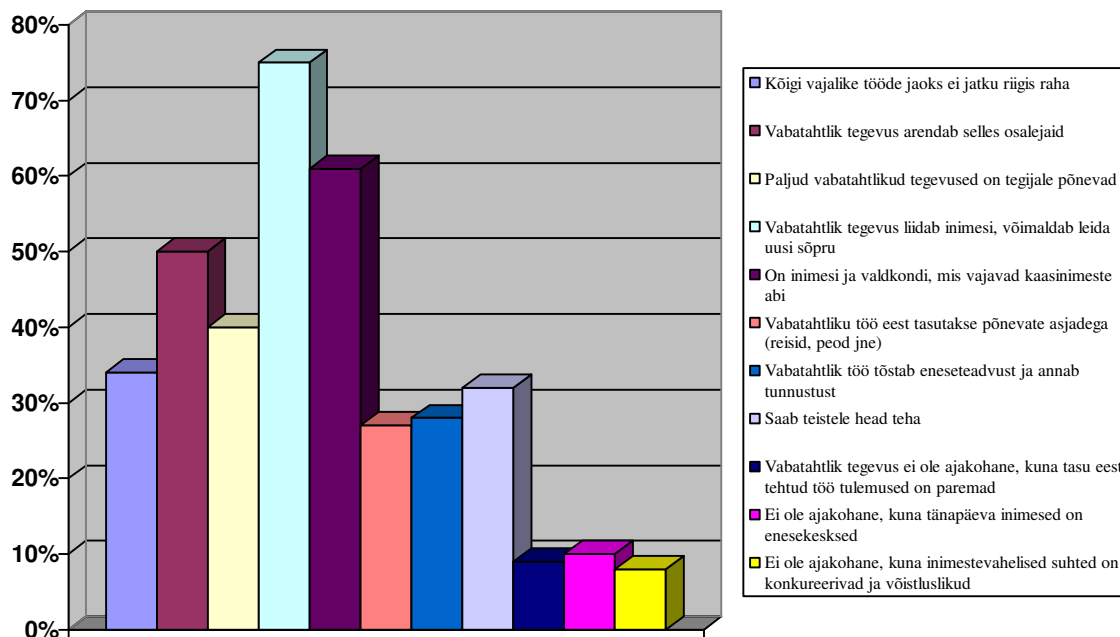
Joonis 5. Arusaam vabatahtlikkuse mõistest

Järgmiseks sooviti teada saada arvamust vabatahtliku tegevuse ajakohasusest. Alevikukooli õpilaste hulgas oli rohkem neid, kes olid veendunud, et vabatahtlik tegevus on tänapäeval ajakohane. Ka linnakoolis oli märgatavas ülekaalus sama seisukoht (vt tabel 6).

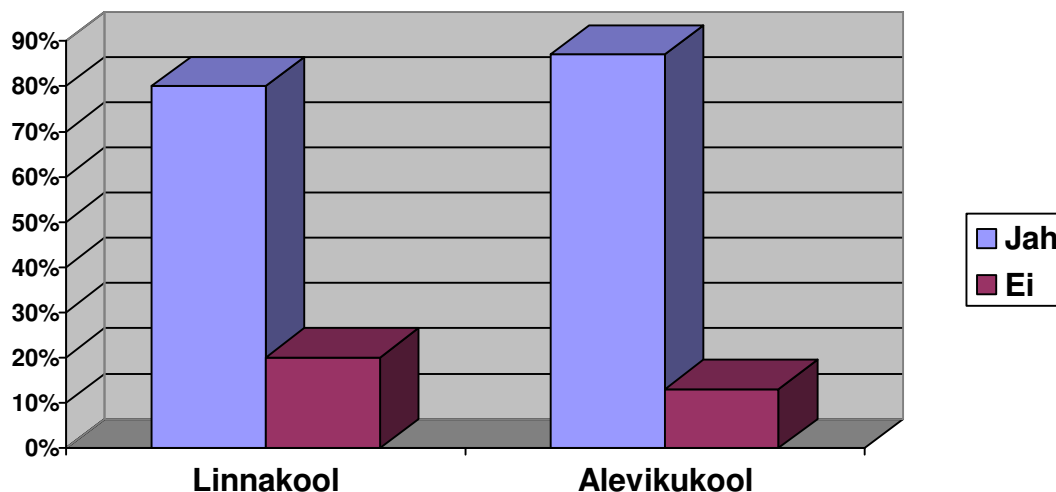
Joonis 6. Vabatahtliku tegevuse ajakohasus

Kuna erinevused vabatahtliku tegevuse põhjuste osas olid linnakooli ja alevikukooli vahel väikesed vaadeldi kogu kontingenti koos. Õpilased põhjendasid oma valikut, arvates kõige rohkem, et vabatahtlik tegevus liidab inimesi, võimaldab leida uusi sõpru ning on inimesi ja valdkondi, mis vajavad kaasinimeste abi (vt tabel 7).

Joonis 7. Vabatahtliku tegevuse ajakohasuse põhjendus

Küsimusele kas vabatahtliku tööd peaks tulevikus rohkem tegema kui praegu, vastati ülekaalukalt jaatavalt nii linnakoolis, kui ka alevikukoolis kusjuures alevikukoolis oli jah vastuseid % rohkem.(vt joonis 8).

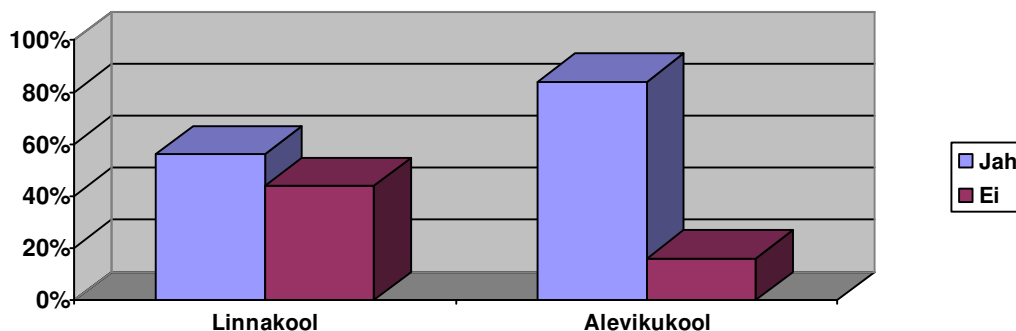

Joonis 8. Tuleviku arengust vabatahtlike töös

Põhjendusena toodi välja positiivse poole pealt seda, et palju on abivajajaid, kuid vähe tegijaid/aitajaid; inimesed näeksid maailma avaramalt. Negatiivse poole pealt arvati, et elu

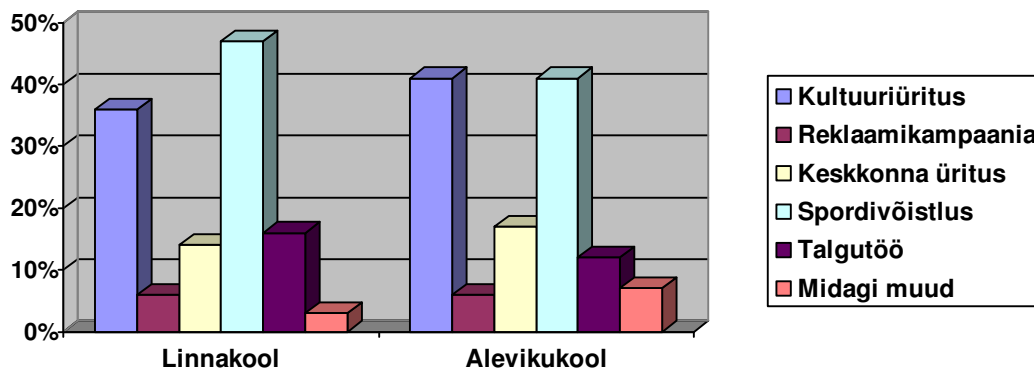
läheb aina kiiremaks ja maailm muutub materiaalsemaks ning inimesed ei hakka enam tegema tasuta tööd – „kuidagi on ju tarvis elatuda ka”.

Sooviti teada ka seda, kas on osaletud mõnes koolisisesel üritusel vabatahtlikuna ja millisel. Vabatahtlikuna üritustel osalenuid oli linnakoolis peaaegu pooleks mitte osalenuitega. Alevikukoolis oli osalenuid palju rohkem, üle 80 %. Mitte osalenuite osakaal oli väike (vt tabel 9).

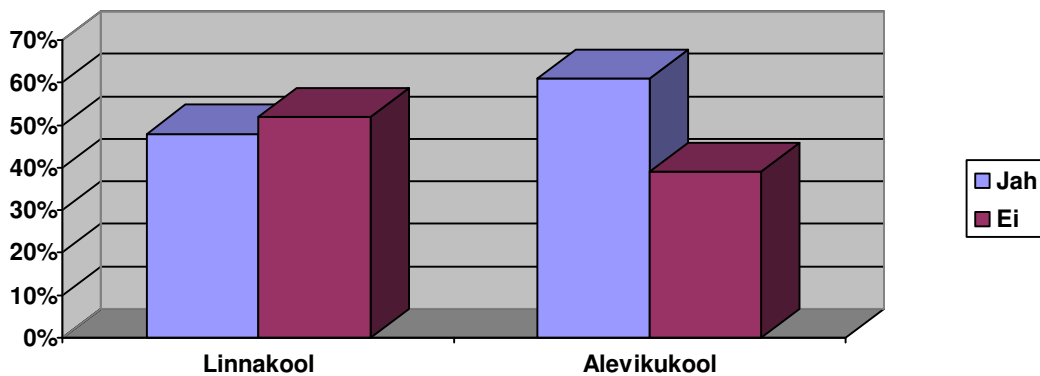
Joonis 9. Vabatahtliku tegevuse kogemus koolis

Koolisiseselt oli vabatahtlikuna enam osa võetud spordivõistlustest ja kultuuriüritustest (vt tabel 10).

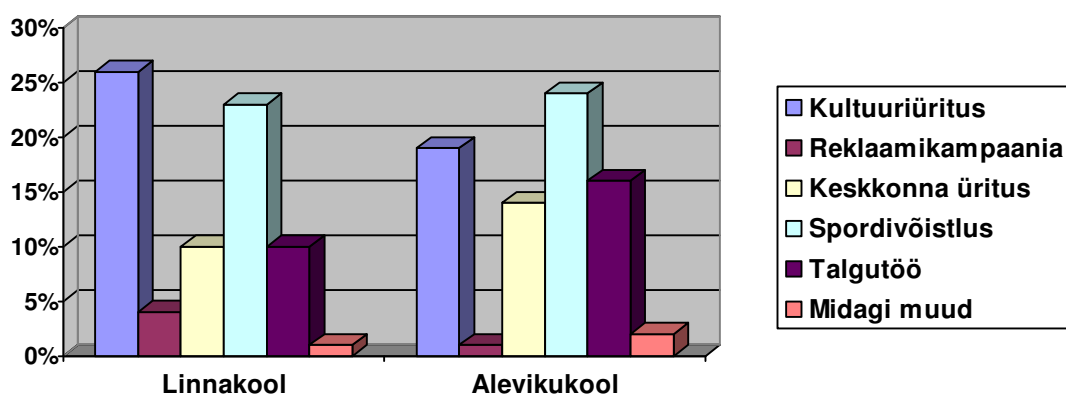
Joonis 10. Kaasalöödud ürituste pingerida

Samuti sooviti teada, kas on osaletud ka mõnel koolivälisel üritusel vabatahtlikuna ja millisel. Vabatahtlikuna oli väljaspool kooli mõnel üritusel osalenuid 48%, mitte osalenuid 52%. Alevikukoolis oli osalenuid mõnevõrra rohkem (vt tabel 11).

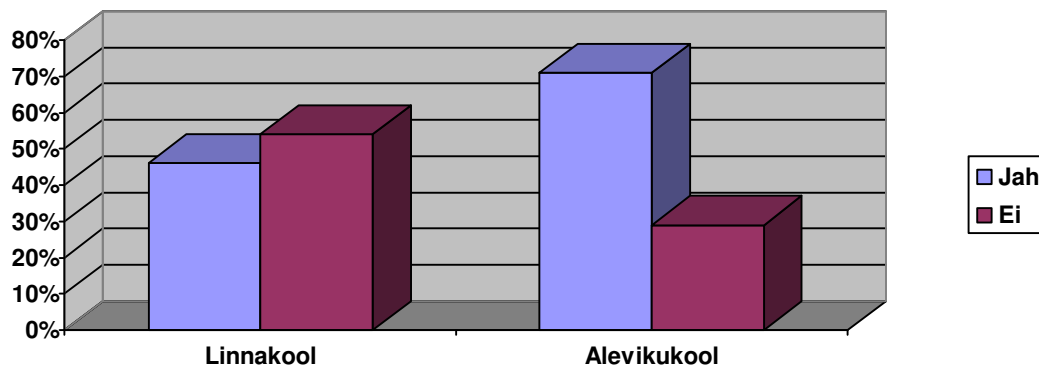
Joonis 11. Vabatahtliku tegevuse kogemus väljaspool kooli

Kõige populaarsemad üritused, millest olid õpilased osa võtnud väljaspoolkooli, olid samuti spordivõistlused ja erinevad kultuuriüritused (vt joonis 12).

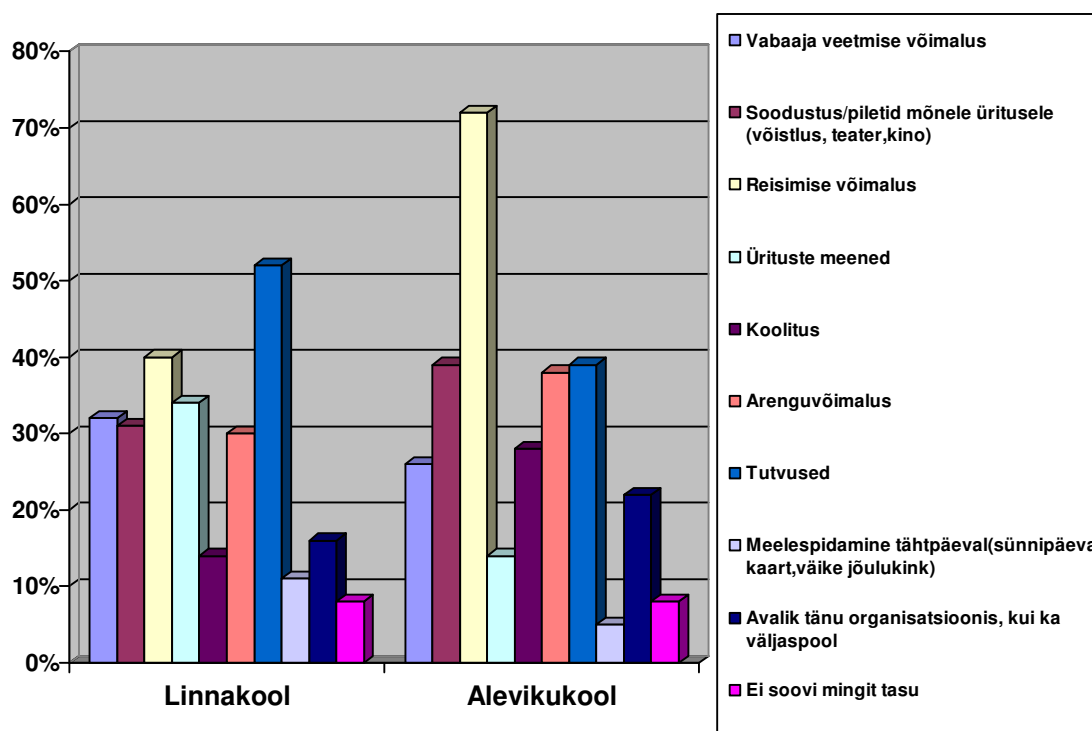
Joonis 12. Kaasalöödud ürituste pingerida

Uurimuses püüti selgusele jõuda, kas vabatahtlikus tegevuses osalenuid ka tunnustati nende meelest piisavalt. Alevikukooli õpilastest arvas kaks kolmandikku, et neid tunnustati piisavalt. Linnakooli õpilaste seast arvasid sama pooled (vt tabel 13).

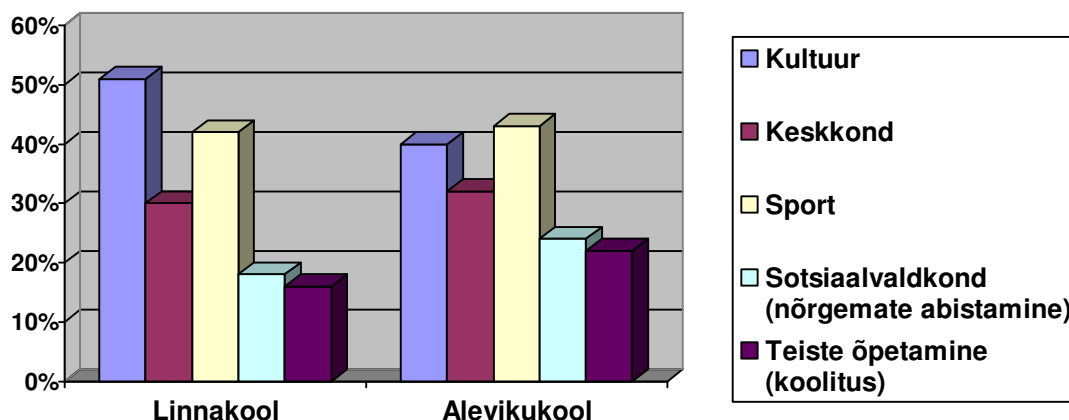
Joonis 13. Tunnustus vabatahtliku töö eest

Küsimustikus paluti ka määrata ära mida täpsemalt soovitakse tasuks/tunnustuseks saada vabatahtliku töö eest. Vabatahtliku tööd teha ahvatles alevikukooli õpilasi kõige rohkem võimalus reisida. Linnakoolis oli suurimaks motiveerijaks uute tutvuste saamine (vt tabel 14).

Joonis 14. Vabatahtliku töö eest tasusaamise soovi määratlus

Küstiti ka millistes valdkondades võetakse kõige meelsamini osa vabatahtlikust tegevusest kodukandis. Oma kodukandis, tulid valdkondadest enam välja nii linna kui alevikukoolis kultuur ja sport (vt tabel 15).

Joonis 15. Soov teha vabatahtliku tööd oma kodukandis

Avatud küsimusega sooviti teada saada, miks on vabatahtliku tegevust tarvis. Õpilased arvasid, et vabatahtlikke on tarvis, kuna riik ei saa piisavalt hästi mõne valdkonna organiseerimisega hakkama ja vabatahtliku tegevuse tulem oleks efektiivsem. Samuti leiti, et inimesed (vanemad) ei pea olema üksi kodus, vaid saavad välja tulla, teisi abistada, meeleolukalt aega viita ja teistega suhelda. Arvati ka, et vabatahtlik töö tervikuna parandab ühiskonda läbi inimestevahelise koostöö ja suhtlemise, teineteise abiks olemise.

KOKKUVÕTE JA JÄRELDUSED

Et paremini ja efektiivsemalt korraldada spordivõistlusi või muid massiüritusi, tuleb kaasata sellesse protsessi vabatahtlikke, kes on huvitatud sellest tegevusest ja õpilased on enamasti valmis andma omapoolse panuse ürituse õnnestumisse.

Tänapäeval on palju suurem inimeste osavõtt vabatahtlikust tegevusest erinevates valdkondades, kui mistahes perioodil varasemal ajal ja see näitab kasvutendentsi. On ka palju neid, kes oleksid valmis pühendama oma aega ja energiat teiste või ühiskonna heaks töötamiseks ilma materiaalselt tasu saamata, kuid ei ole teadlikud erinevatest vabatahtliku tegevuse võimalustest. Samuti ei oska paljud organisatsioonid kaasata sobilikke vabatahtlikke neid huvitavatesse tegevustesse ja see võib põhjustada mõlema poole rahulolematust ning vastumeelsust vabatahtliku tegevuse vastu. Suuremad organisatsioonid jõuavad ise koondada endale vajalikul hulgal vabatahtlikke, kuid väiksematel organisatsioonidel käib see tihti üle jõu.

Empiirilise uurimuse eesmärgiks oli välja selgitada ja võrrelda linnakooli ja alevikukooli põhjal, missugused on noorte teadmised vabatahtlikust tööst, peamised infoallikad, kust on saadud teadmisi vabatahtliku tegevuse kohta ning kas üldse on eesti noortel huvi töötada vabatahtlikuna. Samuti välja selgitada vabatahtliku tegevuse olemuse arusaam, ajakohasusest ja tulevikusuundadest, et välja selgitada, kas vabatahtlikkusel on tulevikku Eestis ja kuhu suunas peaks selline tegevus liikuma. Uurimuses küsiti ka osavõtust vabatahtlikuna koolisiselt ja kooliväliselt, selle tegevuse tunnustamisest ning missugust tasu selle eest soovitakse. Viimaks sooviti teada, missugune valdkond huvitaks noori oma kodukandis, kus neil oleks soovi osaleda vabatahtlikuna. Osalejaid oli piisavalt ning saadud tulemuste põhjal võib järeldada järgmist.

1. Alevikukoolide ja linnakooli uurimuses osalenud õpilastest enamus on informatsiooni vabatahtliku tegevuse kohta ammutanud massimeedia vahendusel, milleks on televisioon, raadio, ajakirjandus. Samuti on teavet saadud ka koolist, kui ka kodust. Kolmandik vastanutest vastas internet.

Teades, et eesti ühiskond internetiseerub kiiresti ja järjepidevalt, on noorte harimisel vabatahtlikkuse kohta perspektiiv kõige suurem seal. Just neid infokanaleid on kõige mõttekam kasutada, et anda teadmisi ning tekitada huvi.

2. Üle poolte mõlema kooli vastanutest avaldas soovi töötada vabatahtlikuna.

Noortel on soov tegutseda kellegi/millegi heaks, ise otsest kasu saamata. Kui anda rohkem erinevaid võimalusi seda soovi rahuldada, siis kasvaks kindlasti ka vabatahtlike arv.

3. Vabatahtliku tegevuse olemusest on aru saadud, et see on ennekõike tegevus, millest on kasu nii tegijale, kui ka sellel, kelle heaks tegutsetakse. Ülekaalukalt arvati, et vabatahtlik tegevus on ajakohane.

Võib järeldada, et inimesed on positiivselt meelestatud vabatahtlikku töösse ja näevad sellel tulevikuperspektiivi ning vabatahtlikke peaks tulevikus rohkem kasutama.

4. Valdkondadest, kus osaleti vabatahtlikuna, märgiti enim sport, kultuur ja keskkond. Need valdkonnad huvitavad noori ja ka tulevikus tuleks rohkem rõhku panna just nendele valdkondadele.

5. Informatsioon, teadmised ja tunnustamine on mõnevõrra suurem alevikukoolides.

6. Kooli siseselt ja -väliselt kaasalöömine vabatahtlikuna oli suurem alevikukoolides. Kuna koolid on väiksemad ja piirkond on väiksem, kus „kõik tunnevad kõiki“, siis nii koolide siseselt, kui ka väliselt on suhtlus tihedam ja „kambavaim“ suurem. Tänu sellel on mõnevõrra lihtsam seal vabatahtlikke leida ja kasutada.

7. Tasustamisel motiveeriks õpilasi rohkem reisimise ja uute tutvuste leidmise võimalus.

Kasutades seda teadmist, võiks õpilasi erinevatest kolides viia eesti piirkondadesse, kus oleks vaja kaasata vabatahtlikke. Läbi selle kogemuse leiaksid õpilased uusi tutvavaid, viidaksid meeldivalt aega ja tutvuksid uute kohtadega. Vabatahtlikust tööst jääks meeldivad mälestused, see tooks ka järgmine kord uuesti tegevusest osa võtma ning võibolla ka mõne sõbra/tuttava kaasa kutsuma.

Uurimisel on praktiline väärtus, mis näitab teatud piirkonna noorte valmisolekut osaleda vabatahtlikus tegevuses. Kahjuks on uurimus piirkondlik ning selle põhjal ei saa teha üldistusi kogu eesti noorte suhtumise kohta. Uuritud kontingent piirdus Järvamaa suurimate koolidega. Saadud uurimus tekitab sügavamat huvi ka suuremate linnade kooliõpilaste ja ka väiksemate maapiirkondade kooliõpilaste arvamuse suhtes, kuid see jäägu lähtekohaks järgmistele tegijatele.

Võrdleval analüüsil selgus, et alevikukooli õpilaste seas oli mõnevõrra rohkem vabatahtlikkusest huvitatud õpilasi.

KASUTATUD KIRJANDUS

1. Abiks Spordiklubidele ja Spordiliitudele – Eesti Spordi Keskliit 1997
2. Euroopa Komisjoni teatis Euroopa Nõukogule. Kavandatud ühised eesmärgid noorte vabatahtlike tegevuste osas vastuseks nõukogu 27. juuni 2002.a. määrusele Euroopa koostegevusraamistiku kohta noortevaldkonnas. Brüssel 2004. Tõlge eesti keelde: Haridus- ja Teadusministeerium 2005
3. European Roadmap to 2010: Volunteering and Participation in the EU. CIVIQ, National Volunteer Centre. Utrecht 2004
4. Filantropy in action. The foundations center 1987
5. Kolga, V. Abistamise psühholoogia ja heategevuse tingimused, Filantroopia ja Kolmas sektor Eestis. Tallinn: Eesti Avatud ühiskonna instituut 1998
6. Political Participation of Young People in Europe – Development of Indicators for Comparative Reserarch in the European Union. Institute for Social Research and Analysis (SORA), Vienna 2005
7. Swot analüüs vabatahtliku tegevuse olukorra hindamiseks. Vabatahtliku tegevuse strateegia töögrupi II seminar, 22 mai 2006, Justiitsministeeriumi suur saal, Tallinn
8. Tegevuskava Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsiooni rakendamiseks 2004-2006. Siseministeerium, Vabariigi Valitsuse ja kodanikuühenduste esindajate ühiskomisjon 2004
9. U.S. Society & Values, USIA Electronic Journal , Vol. 3, No. 2, September 1998, Brian O`Connel
10. Vabatahtliku tegevuse arengukava 2007-2010, Siseministeerium, Tallinn-Tartu 2006
11. Vabatahtlik tegevus Eestis: Mõned arvulised näitajad (Vabatahtliku tegevuse strateegia töögruppi seminar 11.04.2006 Anna Gramberg, Tartu VT Keskus
12. Vabatahtlik töö Euroopa Liidus - Paberid ja praktika, tartu 2004-2005, Tuulike Mänd, Anna Gramberg, Kerstin Kõre
13. Volunteering and Participation on the Agenda. Survey on volunteering policies and partnerships in the European Union. CIVIQ, Utrecht 2004
14. http://www.tartu.ee/?lang_id=1&menu_id=6&page_id=2877
15. <http://www.unvolunteers.org>

KÜSITLUSANKEET

1. Vanus: .....

2. Õppeasutus:

3. Sugu   naine   .....   mees   .....

Küsitlusankeedile vastamise aeg: .....

*   Vastuse ümber tõmmake palun ring (võib ka mitmele)

4. Kas ja kellelt olete kuulnud Vabatahtlikust tegevusest ?

1. vanematelt
2. sõpradelt/tuttavatelt
3. televisioonist/raadiost/ajakirjandusest
4. koolist
5. pole kuulnud
6. internetist

5. Kas soovid töötada vabatahtlikuna?

1. Jah
2. Ei

Palun põhjenda miks?

.....

.....

6. Kas Sinu perekonnast/sõpruskonnast on keegi osalenud vabatahtlikus töös?

1. Jah
2. Ei

Mis valdkonnas?

.....

.....

7. Kas Vabatahtlik tegevus on Sinu arvates ennekõike

- omakasupüüdmatu heategevus- filantroopia
- tegevus, millest on kasu nii tegijale kui sellele, kelle heaks tegutsetakse
- tegevus, millest on kasu rohkem tegijale endale

7. Kas Vabatahtlik tegevus on Sinu arvates tänapäeval ajakohane ?

1. Jah
2. Ei

8. Palun põhjenda miks?

1. kõigi vajalike tööde jaoks ei jätku riigis raha
2. vabatahtlik tegevus arendab selles osalejaid
3. paljud vabatahtlikud tegevused on tegijale põnevad
4. vabatahtlik tegevus liidab inimesi, võimaldab leida uusi sõpru
5. on inimesi ja valdkondi, mis vajavad kaasinimeste abi
6. vabatahtliku töö eest tasutakse põnevate asjadega (reisid, peod jms)

- 7. vabatahtlik töö tõstab eneseteadvust ja annab tunnustust
- 8. saab teistele head teha
- 9. vabatahtlik tegevus **ei ole ajakohane**, kuna tasu eest tehtud töö tulemused on paremad
- 10. **ei ole ajakohane**, kuna tänapäeva inimesed on enesekesksed
- 11. **ei ole ajakohane** kuna inimeste vahelised suhted on konkureerivad ja võistluslikud

9. Kas vabatahtliku tööd peaks tulevikus rohkem tegema kui praegu?

- 1. Jah
- 2. Ei

Palun põhjenda miks?

.....
 .....

10. Kas olete osalenud Vabatahtlikuna mõnel üritusel koolis?

- 1. Jah
- 2. Ei

11. Kui jah siis millisel?

- 1. kultuuriüritusel
- 2. reklaamikampaanial
- 3. keskkonna üritusel
- 4. spordivõistlustel
- 5. talgutööl
- 6. millisel veel?.....

11. Kas olete osalenud Vabatahtlikuna mõnel üritusel väljaspool kooli?

- 1. Jah
- 2. Ei

12. Kui jah siis millisel?

- 1. kultuuriüritusel
- 2. reklaamikampaanial
- 3. keskkonna üritusel
- 4. spordivõistlustel
- 5. talgutööl
- 6. millisel veel?.....

13. Kas Sinu tööd tunnustati piisavalt ?

- 1. jah
- 2. ei

14. Mida sooviksid tasuks/tunnustuseks vabatahtliku töö eest?

1. vaba aja veetmise võimalust
2. soodustust/pileteid mõnel üritusel osalemiseks (võistlus, teater, kino)
3. reisimise võimalust
4. ürituste meeneid
5. koolitust
6. arenguvõimalust
7. tutvuseid
8. meelepidamist tähtpäevadel(sünnipäeva kaart, väike jõulukink)
9. ei soovi mingit tasu
10. avalik tänu organisatsioonis kui ka väljaspool

15. Kus valdkonnas sooviksite osaleda vabatahtlikuna oma kodukandis?

1. kultuuri
2. keskkonna
3. spordi
4. sotsiaalvaldkonnas (nõrgemate abistamine)
5. teiste õpetamisel (koolitus)

16. Miks on vabatahtlike tegevust tarvis?

.....
.....
.....

Täna

SUMMARY

To organize better and more effective sport and other crowd events at schools, volunteers who are interested, should always be involved. Also students are ready to make good effort to make the event work. Now days more people are getting involved in voluntary work in different areas and it seems to be growing. There are lots of people out there who would have spare time and energy and would be interested to work without getting paid. But there is not enough information about the possibilities. Some big organizations are able to do it, but small ones are struggle.

The point of this study was to find out and compare city and country schools, to discover what young people know about voluntary work overall and if they are interested to get involved with it. In my study we have also asked students inside and outside the school to work as a volunteer and what sort of money people are expecting. At last but not least we asked what area young people would like to get involved in voluntary work in their community. On the same base of country and city schools, the information we have, we can say it is TV, radio and journalism. Also some knowledge is from schools and home. 1/4 answered internet and as we know this is the fast growing communication. And that's the answer, there is work to be done and that could be used to make young people more interested. It was nearly the same % to work/not to work as volunteer. I think that the, fact not to have enough knowledge are the main reasons why people would not get involved in the area. The more we let people know the more they would like to know. The understanding of being a volunteer worker is good for both sides. People are positive about taking part and they see good long term commitment. There weren't many differences between the city or country schools. Main areas young people would like to get involved would be big sport and culture events and that's where it should start.

We found out that the country school had more information, knowledge and they are more willing to get involved into voluntary work. And also because the schools are smaller and people closer to each other, it would be easier to find young individuals who will help.

The motivation would be to travel and get to know new people. With the intention of that we could take students into different regions, where voluntary work is needed. And through that

they will meet new friends and new places. Students will have good memories and something to remember. For the next time they will bring one or two other friends with them.

This study has practical value, and it shows the interest of young generation in certain areas to take part of voluntary work. Sadly my study only covers limited area and we cannot put together opinion of all the young people living in Estonia. We searched the biggest schools in the county Jarvamaa. It is very interested subject and to complete it full I will leave other students to continue. On the summarisation we found out that the country schools were a bit more interested about the voluntary work then city schools.